

Pròleg a

***El descubrimiento
de las islas
olvidadas. Las
Baleares y Córcega
vistas por los
viajeros del siglo
XIX***

Territoris (2000), 3:
321-325

Pròleg
a
***El descubrimiento de las islas olvidadas.
Las Baleares y Córcega vistas por los viajeros
del siglo XIX***

MIQUEL SEGUÍ LLINÀS (1992): *El descubrimiento de las islas olvidadas. Las Baleares y Córcega vistas por los viajeros del siglo XIX*. Palma, Alpha 3, Serveis Editorials. Col·lecció l'Argenter, núm. 2. 262 pàg. Duu pròlegs de Joan Vilà i Valentí, Bartomeu Barceló Pons i Rémy Knafou. És la tesi doctoral de l'autor, dirigida pel doctor Bartomeu Barceló Pons i presentada, per raons de tots conegudes, a la Universitat de Barcelona el dia 24 de maig de 1991, sota el títol de *Viajes a Córcega y a las Baleares en el siglo XIX*, davant un tribunal format per Joan Vilà Valentí com a president, i Nicolás Ortega (UAM), Agustín Hernando (UB), Tomàs Vidal (UB) i Rémy Knafou (París VII) com a vocals, que li atorgaren la qualificació d'«Apte cum laude». Veg. pàg. 7-8.

* * *

El que més sorprèn d'aquests viatgers que amb tant d'encert estudia Miquel Seguí és, sens dubte, que són uns descobridors, uns veritables descobridors. Sempre, però, el que cal preguntar en aquest cas és: què cerquen i per què ho cerquen? En definitiva, aquests descobridors ocuparien en una teoria dels descobriments un capítol completament a part.

Assagem unes línies d'aquest possible enfocament sobre els descobridors romàntics i postromàntics del sud europeu. Hauríem de parlar, en primer lloc, de llur origen i de llurs sensibilitats i objectius. No solen buscar pas, certament, ni un domini polític ni una preponderància cultural. Tampoc, un profit econòmic.

El que volen descobrir la majoria d'ells és tan sols uns ambients o uns paratges; també uns grups humans amb trets característics —en direm «típics»— en llurs modes de vida i costums. Tot això per delir-se, convivint i observant. Aquesta actitud i aquesta sensibilitat majoritària d'aquests curiosos practicants de viatges obligaria, és clar, a desenvolupar tota una teoria al voltant dels «viatjadors» postromàntics. No són pas uns «viatgers» qualssevols; no són tampoc, de cap manera, uns «viatjants», que precisament llavors, amb el desplaçament de la indústria i el comerç, comencen també a donar senyals de vida. Ells, els nostres viatjadors, viatgen amb un gust i uns objectius ben propis.

Com a mòbil solen tenir, en primer lloc, la cerca d'uns paratges peculiars. Hom busca, en efecte, uns trets que donin al paisatge una singularitat ben acusada. Amb aquest enfocament podríem parlar de tota una teoria del *pintoresquisme*. La vall, el bosc, la cala, el cim, el racó del camí, però també la casa, el carrer, el poble, l'actitud de la gent, el vestit i la festa són interessants, dignes de ser observats i servats, percebuts i gustats, perquè són

pintorescs. En el fons hom deu pensar —i d'aquí els mots «pintoresc» i «pintoresquisme»— que bé valdria la pena conservar-ne la imatge, en línies i colors, dins un requadre, mantenir-la amb intents de perennitat en forma de pintura.

L'altre mòbil d'aquests viatjadors curiosos deu ser la cerca de paratges i costums ben diferents de l'ambient que normalment els envolta, del qual potser el que volen fer és fugir-ne. Llavors una teoria referent a llurs viatges es mou dins l'eix de l'*exotisme*. Per a ells, provinents d'una Europa septentrional, les terres de la Mediterrània —sud europeu, illes, nord africà— constitueixen un món aliè, on els aspectes impensables i sorprenents apareixen tant en l'ambient natural com en l'humà, tant en els paratges físics, en els quals fins i tot, la llum és diferent, com en la gent i en llurs costums.

El que acabem d'apuntar és sols una mostra de la fecunditat del treball de Miquel Seguí. Quan el va presentar com a tesi doctoral a la Universitat de Barcelona, dirigida pel professor Bartomeu Barceló, ara deu fer un any i mig, sota un títol semblant al que porta aquest llibre, recordo que alguns companys del tribunal i jo mateix vàrem insistir en el doble valor de l'obra realitzada. No sols representava una copiosa aportació de dades i d'informació, sinó que, al mateix temps, era notablement rica en possibles suggeriments.

I tot això malgrat que l'autor es reduís a unes poques illes, les Balears —que és dir fonamentalment, en aquest cas, Mallorca— i Còrsega. Però havia fet un viu esforç en buscar totes les fonts, en aclarir punts visitats, en registrar les observacions fetes. Aquestes últimes s'enriquien a través d'un mètode comparatiu, mostrant la diversitat dels fets recollits i de les societats contemplades, mostrant també el contrast de les imatges obtingudes.

Per altra banda, podria semblar que aquesta obra és un pur exercici intel·lectual, sense altra transcendència que una aportació erudita o una pura especulació. Amb uns indubtables valors geogràfics i històrics, fins i tot literaris i estètics, si volem, però res més. En aquest sentit, voldria subratllar una altra valuosa aportació del treball de Miquel Seguí, en fer-nos adonar d'un fet d'un indubtable relleu. D'acord amb llur sensibilitat i amb llurs experiències, aquests viatgers reaccionen d'una manera determinada davant els nous paratges i les noves societats. Com que a més de viatgers són escriptors, les imatges que han obtingut les comuniquen a les pròpies societats de procedència.

A través d'aquest mecanisme, en la ment i en la sensibilitat de molts, les illes antany oblidades passen a ser unes *illes presents i molt possiblement desitjades*. Els nostres escriptors han preparat el camí a tota una cobejança de viatges. D'aquesta manera es desperta tot un curiós procés de migracions temporeres —diríem emprant un cert tecnicisme— primer d'unes minories, després d'unes masses importants. Al·ludim, és clar, al que d'una manera un xic pintoresca, però significativa, se'n digué a Mallorca —un cas que arribarà certament a ser extrem i paradigmàtic—, a principis de segle, «la indústria dels forasters». Es tracta de l'antecedent del massiu turisme actual, cent anys després.

Amb tot això el que volia era destacar, com a toc d'atenció al lector, la riquesa d'informació, de reflexions i de suggeriments que aquesta obra de Miquel Seguí presenta i representa. Vaig comentar-ho ja amb motiu de la defensa pública del treball com a tesi doctoral. Ara, joiosament, em plau fer-ho per escrit, en veure el llibre publicat.

No vull fer perdre més moments a qui, justament encuriós, vol començar-ne la lectura. Sols deixeu-me dir que agraeixo vivament que l'autor m'hagi demanat posar al davant del seu llibre aquestes paraules, potser innecessàries. Desitjo, no val dir-ho, un gran èxit, ben merescut, a la publicació i regratio al mateix temps l'editor per la seva decisió de donar-la a llum i per l'esforç que sens dubte ha efectuat. De l'autor esperem que continuï,

amb la mateixa il·lusió i competència que en la present ocasió, aquest camí de recerca, tan fecund i suggeridor.

Ses Figueretes (Eivissa), abril de 1992

Joan Vilà i Valentí,
professor emèrit de la Universitat de Barcelona,
membre de l'Institut d'Estudis Catalans